O93, f. 27ra; V630, f. 61va; N442, f. 59rb; I83, f. 128vb; VD38, f. 121vb; SG670, p. 255b; P9629, f. 35v; Bcan4, f. 97r; E97, f. 68rb; P102; BII13, f. 107va; S105, f. 94v

CUIUS[a] [b] SUPRA UNIVERSIS EPISCOPIS PER SICILIAM[c] CONSTITUTIS DIRECTA.

Bcan4; P102; BII13: V Exortatio ut simus filii misericordiae et iustitiae secundum apostolum[d]

[H. 5] Dilectissimis[e] fratribus universis episcopis per Siciliam[f] constitutis Euticianus.

Benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in[g] omni benedictione spiritali in caelestibus in Christo, sicut elegit nos[h] in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati[i] in conspectu eius in caritate praedestinans[j] nos in adoptionem[k] filiorum per Iesum Christum in ipsum[l],

---

2. Euticianus-Brief,5 [a] CUIUS SUPRA UNIVERSIS fehlt I83; VD38 | [b] Überschrift] EPISTOLA EUTICHIANI SG670; Epistola IIa euticiani papae Bcan4; P102; BII13; Überschrift fehlt S105 **6** [c] SICILIA P9629 **8** [d] apostolorum P102 **9** [e] Dilectissimi P9629; ilectissimis S105 **10** [f] cilitiam SG670; siliciam S105 **12** [g] in fehlt Bcan4 **13** [h] nos in ipso korr. aus nos P102 **14** [i] inmaculati korr. aus inmacula P102; inmaculata S105 **15** [j] Predistinans SG670; S105; Praedestinans korr. aus Praedistinans N442 **16** [k] optionem O93 | [l] idipsum I83

---

2. Euticianus-Brief,11–58 Benedictus… adimpletur] Eph. I. 3—23.

Coll. Ans. ded. 1. VIII,54 (**67-75** Modo ... valeamus); **2. III,177** (**109-114** Unde ... saecularibus); **3. III,113** (**119-140** Nam ... supplicii); **4. III,67** (**147-163** Heretici ... neglexerint); **5. III,108** (**169-180** Similiter ... invenirentur)

Regino 1. app. III,31 (**154-158** Nulli ... impetere)

Sentenzen 1. c. 56 (**112-123** Non ... viderit); **2. c. 57** (**154-158** Nulli ... impetere); **3. c. 80** (**174-181** Non ... patiuntur)

Anselm v. Lucca 1. III,70 (**112-123** Non ... viderit); **2. III,25** (**154-181** Nulli ... patiuntur); **3. III,40** (**174-181** Non ... patiuntur)

Coll. trip. 1. A I,25,1 (**127-158** Accusationis ... impetere)

Ivo, Decr.; **1. VI,336** (**112-123** Non ... viderit); **2. VI,332** (**127-140** Accusationis ... supplicii); **3. VI,333** (**147-158** Heretici ... impetere)

Ivo, Pan. 1. IV,100 (**112-123** Non ... viderit); **2. IV,76** (**127-140** Accusationis ... supplicii); **3. IV,92** (**154-158** Nulli ... impetere)

Polycarpus 1. V,1,25 (**112-123** Non ... viderit); **2. V,1,44** (**154-181** Nulli ... patiuntur)

Slg. in drei Büchern 1. II,32,114 (**112-123** Non ... viderit)

Gratian 1. C. XI q. 3 c. 27 (**96-104** Quibus ... erit); **2. C. II q. 6 c. 18** (**112-123** Non ... viderit); **3. C. II q. 8 c. 3** (**131-152** quisquis ... admittendi); **4. C. III q. 4 c. 11** (**154-158** Nulli ... impetere)

secundum propositum[m] [n] voluntatis suae in laudem[o] gloriae[p] gratiae suae, in qua gratificavit[q] nos in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius <E97, f. 68va> remissionem peccatorum, <V630, f. 61vb> <SG670, p. 256a> secundum[r] divitias gratiae[s] <VD38, f. 122ra> eius, quae[t] abundavit in nobis in omni sapientia et[u] prudentia, ut notum faceret nobis sacramentum[v] voluntatis[w] suae secundum beneplacitum[x] eius, quod proposuit[y] <I83, f. 129ra> in eo in dispensatione[z] plenitudinis[a] temporum instaurare omnia in Christo, quae in caelis et quae in terra sunt, in ipso, in quo[b] etiam sorte[c] vocati sumus praedestinati[d] secundum propositum eius, qui omnia operatur secundum consilium voluntatis[e] suae, ut simus in laudem gloriae[f] eius, qui ante speravimus[g] in Christo, in quo et vos, cum audissetis verbum veritatis[h], evangelium salutis vestrae, in quo et credentes signati estis spiritu[i] promissionis sancto, <BII13, f. 107vb> qui[j] est pignus[k] hereditatis[l] nostrae in redemptionem acquisitionis in laudem gloriae ipsius.

Propterea et ego audiens fidem vestram in domino Iesu et dilectionem in omnes[m] sanctos, non cesso[n] gratias[o] agens pro vobis memoriam vestri faciens in orationibus meis, ut deus domini nostri Iesu Christi pater[p] gloriae det vobis spiritum sapientiae et

---

17 [m] am Rande Dispositionem ordinationem VD38 | [n] prepositum P9629 | [o] laude S105 **18** [p] gloriae korr. aus gloria BII13 | [q] am Rande Gratos id est aptos fecit VD38 **22** [r] secundum] sed deum I83; VD38 | [s] gratię korr. aus grati N442 **23** [t] qua O93; qui P9629; quam N442; I83; Bcan4 | [u] et prudentia fehlt I83; SG670; Bcan4; S105 **24** [v] am Rande Mysterium VD38 **25** [w] voluntatis korr. aus voluntati N442 | [x] placitum V630; bene P102 **26** [y] praeposuit P9629 | [z] am Rande Ordinatione VD38 **27** [a] plenitudis SG670 **28** [b] qua N442 **29** [c] am Rande Discretione VD38 | [d] praedistinati O93; I83; SG670; S105; prędestinati korr. aus prędestinatis V630 **31** [e] voluntati P102 | [f] gloriae] et gloriam V630; E97; gloria VD38 **32** [g] sperabamus I83; SG670; Bcan4; S105 **33** [h] veritatis korr. aus veritas BII13 **34** [i] spiritum P102 **35** [j] qui korr. aus que P9629; qui est] quie korr. aus que BII13 **36** [k] am Rande spiritus sancti pignus est hereditatis nostrae quia donum ipsius habemus hic in spe ut quandoque perveniamus ad hereditatem caelestem VD38 | [l] editatis P102 **39** [m] omnis P102 | [n] necesse P102 **40** [o] gratias korr. aus gra N442 **42** [p] pater fehlt I83

revelationis in agnitione[q] [r] eius illuminatos oculos <SG670, p. 256b> cordis vestri[s], ut sciatis[t], quae sit spes[u] vocationis eius, et quae divitiae gloriae hereditatis[v] eius[w] in sanctis, et quae sit supereminens magnitudo virtutis[x] eius in[y] [z] nos, qui credimus[a] secundum operationem potentiae <VD38, f. 122rb> virtutis eius, quam[b] operatus est in Christo <I83, f. 129rb> suscitans illum a mortuis <O93, f. 27rb> et constituens ad dexteram suam in caelestibus super omnem principatum <N442, f. 59va> et potestatem et virtutem et dominationem et omne[c] nomen, quod nominatur[d] non solum in hoc saeculo, sed et[e] in futuro. Et omnia subiecit sub[f] [g] pedibus eius et ipsum dedit caput[h] super omnem[i] ecclesiam[j], quae est corpus ipsius[k], plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur[l]. Et vos, cum essetis mortui delictis et[m] peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis secundum saeculum mundi huius, secundum <Bcan4, f. 97v> principem[n] potestatis aeris huius[o], spiritus[p], qui nunc operatur in filiis[q] diffidentiae[r], in quibus[s] et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostrae facientes <E97, f. 68vb> voluntatem carnis et

43 [q] am Rande Cognitionem VD38 | [r] agnitionem V630; I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105 **44** [s] nostri S105 | [t] sciatis korr. aus scatis VD38 **45** [u] sapes P102 **46** [v] here P102 | [w] eius fehlt P102 **47** [x] virtus O93; P9629 | [y] am Rande super nos VD38 | [z] in nos, qui credimus secundum operationem potentiae virtutis eius fehlt SG670; S105 | [a] credidimus VD38; Bcan4; P102; BII13; credidimus korr. aus credimus N442; E97 **49** [b] quam korr. aus quę E97 **53** [c] omnem S105 **54** [d] nominatus S105 | [e] et fehlt I83; VD38; SG670; P102; BII13; S105 **55** [f] su P9629 | [g] sub pedibus] suppedibus Bcan4 **56** [h] caput fehlt I83; SG670; Bcan4; S105 | [i] omnem ecclesiam] omnia ecclesiae O93; P9629; VD38; P102; omni ecclesia korr. aus omni ecclesie V630; omni ecclesia E97; omnia ecclesia korr. aus omnia ecclesiae BII13 | [j] ecclesiea V630 **57** [k] ipsius] ipsius et V630; Bcan4; E97 **58** [l] adimplet I83 | [m] et peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis fehlt VD38 **61** [n] am Rande Diabolum qui cum ministris suis demonibus in hoc aere commoratur VD38 | [o] huius spiritus korr. aus huius Bcan4 | [p] spiritus fehlt I83; SG670; S105 **62** [q] filios korr. aus filio N442; filios I83; SG670; Bcan4; S105 | [r] am Rande Infidelitatis VD38 | [s] quibus et korr. aus quibus VD38

58–66 Et…ceteri] Ephes. II. 1—4.

cogitationum[t], <BII13, f. 108rb> et eramus natura[u] [v] filii irae sicut et ceteri.
Modo, fratres, quia ex filiis irae sua gratia[w] et gratuita[x] <SG670, p. 257a> miseratione fecit nos deus filios suos, et nos, qui digne[y] servi[z] non eramus, nullis meritis praecedentibus, sed sua, ut diximus, gratia[a] facti sumus filii[b] eius, in quo clamamus abba, pater, sequentes <V630, f. 62ra> eius exempla simus[c] filii misericordiae et iustitiae atque[d] dilectionis, ut veri[e] filii dei et dici[f] et esse[g] ipso[h] <I83, f. 129va> auxiliante valeamus deponentes igitur iuxta[i] [j] <VD38, f. 122va> eundem[k] apostolum omnem maliciam <P9629, f. 36r> et omnem dolum et simulationes[l] [m] et invidias et omnes detractiones et cetera. Hi vero, qui talia agunt, non filii dei, sed <S105, f. 95r> potius filii nequam[n] esse comprobantur[o], sicut idem ait apostolus: Manifesta[p] [q] autem sunt opera carnis, quae sunt fornicatio, immundicia, luxuria[r], idolorum servitus, veneficia, inimicitiae, contentiones, aemulationes[s], irae, rixae, dissensiones[t], sectae, invidiae, homicidia, ebrietates[u], comessationes et his

---

65 [t] cogitationum et eramus korr. aus cogitationum V630 | [u] am Rande Natura filii irę dicimur non ideo quia natura mala sit quoniam natura bona est quia a deo bona creata est sed quia vitium pro natura inolevit hoc est crevit idcirco filii irae natura vocamur VD38 | [v] naturam S105 **67** [w] gratia korr. aus gra N442 **68** [x] am Rande Gratis data VD38 **69** [y] digni korr. aus digne V630; Bcan4; digni N442; VD38; E97; P102; BII13; digne korr. aus dignes I83 | [z] servi non eramus] non eramus servi I83 **71** [a] gratia korr. aus gra N442 | [b] filii korr. aus fili S105 **72** [c] sumus V630; E97 **73** [d] atque korr. aus a<que S105 **74** [e] vere I83; SG670; Bcan4; S105 | [f] dici et korr. aus dici BII13 | [g] esse ipso] esse eo korr. aus esse S105 | [h] eo I83; SG670; Bcan4; S105 **75** [i] iuxta korr. aus iusta P102 | [j] iuxta eundem korr. aus iuxta Bcan4 **76** [k] eundem fehlt I83; SG670; S105 **77** [l] simulationes korr. aus similitudinem S105 | [m] simulationes et invidias] simulationes et omnes invidias korr. aus simulationes P102 **80** [n] am Rande Maligni VD38 | [o] comprobantur korr. aus comprobatur V630; P9629 **81** [p] am Rande drei Punkte N442 | [q] Manifesta autem korr. aus Manifesta S105 **82** [r] luxoria N442; P9629 **84** [s] am Rande Maleficia incantationes VD38 | [t] discensiones Bcan4 **85** [u] ebrietates korr. aus ebrietatis VD38; hebrietas korr. aus hebretas BII13

71–72 in…pater] Rom. VIII. 15. **75–78** deponentes…detractiones] I Petr. II. 1. **81–87** Manifesta…consequentur] Galat. V. 19—21.

similia, quae praedico vobis, sicut praedixi[v], quoniam[w], qui talia[x] agunt regnum dei non consequentur[y] [z]. Grave, fratres, verbum[a] et horrendum[b] nimis, <SG670, p. 257b> quod ait, quoniam, qui talia[c] agunt, regnum[d] dei non consequentur. Et ipsa[e] per se veritas dicit: Quid[f] prodest homini universum mundum lucrari, animae vero suae detrimentum[g] patiatur[h]? Gravia sunt nimis, quae[i] praetulimus[j] [k], et pervalde[l] cavenda[m].

V630: Quibus regnum dei excluditur procul dubio et ecclesia denegatur

Quibus enim regnum[n] dei excluditur, <BII13, f. 108rb> procul dubio et[o] ecclesia denegatur, de quibus[p] dominus[q] in evangelio potestatem apostolorum eorumque[r] successorum annuntians ait: Quorum dimiseritis peccata, dimittuntur[s] eis, et quorum alligaveritis, alligata erunt, <I83, f. 129vb> id est, quibus ecclesiam interdixeritis, <VD38, f. 122vb> nisi reconciliati per satisfactionem[t] <N442, f. 59vb> fuerint, ipsis et[u] ianua[v] regni[w] caelestis[x] clausa[y] erit.

V630: Quid sit inter ecclesiastica negotia et secularia

Bcan4: VI

P102; BII13: VI Quod non ita in ecclesiasticis agendum sit negotiis sicut in saecularibus

[H. 6] Unde ista praecaventes et stultorum animos

---

86 [v] praedixit Bcan4 | [w] Quoniam qui korr. aus Quoniam P102 **87** [x] talia korr. aus tali BII13 | [y] consequaentur korr. aus consequantur P102 | [z] consequentur. Grave, fratres, verbum et orrendum nimis, quod ait, quoniam, qui talia agunt, regnum dei non consequentur korr. aus consequentur P9629 **88** [a] verum I83; SG670; Bcan4; S105 | [b] am Rande Timendum VD38 **89** [c] talia korr. aus tali BII13 | [d] regnum korr. aus regnm VD38 **90** [e] ipse VD38; BII13 **91** [f] Quid korr. aus Quod V630; I83 **92** [g] detrimenta O93 | [h] pati P102; BII13 **93** [i] quae korr. aus quia V630 | [j] am Rande praediximus VD38 | [k] protulimus SG670 | [l] valde I83; SG670; Bcan4; S105 | [m] precavenda korr. aus cavenda Bcan4 **96** [n] regnum korr. aus regnm VD38 **97** [o] et fehlt N442 | [p] quibus dominus korr. aus quibus O93 **98** [q] dominus korr. aus dicit SG670 **99** [r] eorumque] eorum qui P9629; eoruque I83 **100** [s] dimittentur I83; SG670; S105; remittuntur, interlinear vel di E97 **103** [t] satisfactionem korr. aus satisfactisfactionem O93 **104** [u] etiam SG670; S105 | [v] ianua regni korr. aus ianua VD38 | [w] regni fehlt V630 | [x] cęlesti korr. aus cęlestis S105 | [y] clausa erit korr. aus clauserit BII13

91–92 Quid…patiatur] Matth. XVI. 26. **99–101** Quorum…erunt] Ioann. XX. 23. et Matth. XVIII. 18.

praevidentes cura pastorali cum omnibus episcopis et sanctae Romanae[z] atque universalis[a] ecclesiae utriusque ordinis fidelibus statuimus[b] non ita in[c] ecclesiasticis[d] agendum <E97, f. 69ra> esse negotiis[e] sicut in[f] saecularibus.

N442: Qualis esse debet accusatio clericorum

Bcan4: VII

P102; BII13: VII Qualis debeat esse accusatio et qualis ordo accusationis

[H. 7] Nam[g] in[h] saecularibus postquam legibus vocatus quis venerit et in foro decertare <SG670, p. 258a> coeperit[i], non licet ei[j] ante peractam[k] causam recedere. In ecclesiasticis vero dicta causa recedere licet, si necesse fuerit, aut si[l] se[m] [n] pergravari[o] [p] viderit.

V630: De ordine accusationum

P9629: De acusacionibus

S105: Ordo accusationis

Accusationis[q] vero ordinem talem et[r] didicimus[s] et servari iubemus[t], id est[u], si quis[v] clericorum in[w] crimine impetitur[x], non[y] statim reus aestimetur[z] [a], qui[b]

111 [z] romane korr. aus romęne P9629 | [a] universali O93; V630; P9629 **112** [b] statuimur S105 | [c] in fehlt BII13 | [d] ecclesiasticis korr. aus ecclesiaticis N442 **113** [e] nogotiis S105 | [f] in fehlt Bcan4 **119** [g] am Rande drei Punkte N442 | [h] in fehlt I83; Bcan4 **121** [i] cępit S105 | [j] eis I83; Bcan4 | [k] am Rande firmitam terminatam VD38 **123** [l] si fehlt I83 | [m] semper P9629 | [n] se pergravari] sepe se gravari Bcan4 | [o] interlinear prę SG670 | [p] peregravari I83; praegravari VD38; P102; praegravari korr. aus praegavari BII13 **127** [q] Accusationes P9629; Accusationis korr. aus Accusationes P102; S105 | [r] et didicimus] esse dicimus I83; VD38; Bcan4; P102; BII13; dicimus SG670; S105 | [s] dicimus VD38 **128** [t] iubemus korr. aus iubemur SG670; iubemur S105 | [u] est] est ut VD38; P102; BII13 | [v] qui V630; P9629 | [w] in fehlt E97 **129** [x] am Rande Accusatur VD38 | [y] am Rande z V630 | [z] am Rande Iudicetur VD38 | [a] estimatur P102 | [b] quia S105

112–114 non…saecularibus] sec. Leon. M. ep. 104. c. 3. (1, 1149.) Cf. Vict. 3, Fel. II. pp. 12. xvii. **127–140** Accusationis…supplicii] c. 6. Angilr. (Ben. III. 436. des. ex c. 19, C. Th. IX. 1.)

2. Euticianus-Brief,113 esse] est 74T_1; AL_1; ID_1; PG_1; 3L_1; DG_1 | esse… negotiis] negotiis est IP_1 **119** Nam] Nam et AL_1; PG_1 | vocatus] *fehlt* PG_1 **120** quis] quisque AL_1; DG_1 **120–121** quis…coeperit] venerit, et in foro decertare ceperit aliquis ID_1; IP_1 **120** foro] foro quis PG_1; 3L_1 **121** ei] *fehlt* ID_1; IP_1 **122** vero] *fehlt* 3L_1 **123** pergravari] pregravari ID_1; IP_1 pergravari…viderit] viderit pregravari 74T_1; AL_1; PG_1; DG_1; vidit pregravari 3L_1 **127** vero] *fehlt* CT_1; ID_2; IP_2 **128** iubemus] precipimus CT_1

accusari potuit, ne[c] subiectam innocentiam faciamus. Sed[d] quisquis[e] ille est, qui crimen intendit[f], in[g] iudicium veniat, nomen rei[h] indicet[i], vinculum inscriptionis arripiat[j], custodiat[k] similitudinem habita[l] tamen dignitatis[m] <V630, f. 62rb> <BII13, f. 108va> aestimatione[n] patiatur[o]. Nec[p] fore[q] [r] sibi[s] noverit[t] licentiam[u] <I83, f. 130ra> mentiendi,

I83: ut qui calumpniam illatam non probat poenam incidat quam si probasset reus sustineret

cum calumniantes[v] ad vindictam poscat[w] <VD38, f. 123ra> similitudo supplicii[x].

P9629: Hi ad acusationem non sunt admittendi

I83: Isti non sunt ad accusationem admittendi nec etiam contra servos

Bcan4: VIII Ut qui calumniam illatam non probat pęnam incidat quam si probasset reus sustineret

P102; BII13: VIII Qui ab accusatione sint prohibendi

[H. 8] Heretici enim omnes et suspecti[y] et excommunicati[z], homicidae quoque[a] atque malefici[b], fures[c], sacrilegi[d], raptores, venefici[e], adulteri et, qui raptum fecerint vel falsum testimonium dixerint, seu[f]

---

130 [c] nec I83; Bcan4 **131** [d] Sed] Sed si korr. aus Sed Bcan4 | [e] quisque V630; E97 | [f] am Rande Obicit VD38 | [g] in korr. aus m Bcan4 **132** [h] am Rande Criminis VD38 | [i] iudicet S105 **133** [j] am Rande appraehendat VD38 | [k] custodię E97 | [l] am Rande Facta VD38 **134** [m] am Rande honoris VD38 **135** [n] am Rande consideratione VD38 | [o] am Rande Sustineat expectet VD38 | [p] nec korr. aus ne P9629; ne I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105 | [q] forte P9629; I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105 | [r] fore sibi] forte sibi korr. aus forte Bcan4 | [s] sibi fehlt I83; SG670; S105 | [t] moverit SG670; S105 **136** [u] licentia SG670; S105 **139** [v] am Rande Accusantes VD38 | [w] poscat korr. aus postcat P9629 **140** [x] supplicii korr. aus pplicii VD38; supplicii] supplitii Isti non sunt ad accusationem admittendi nec etiam contra servum Bcan4 **147** [y] suspecti et korr. aus suspecti BII13 **148** [z] excommunicati korr. aus communicati P9629 | [a] am Rande Etiam VD38 | [b] melefici S105 **149** [c] fures sacrilegi raptores venefici] et N442 | [d] sacrilegi korr. aus sacrilegii P102 | [e] am Rande periti magice artis VD38 **150** [f] seu qui ad sortilegos magosque concurrerint fehlt SG670; S105

147–152 Heretici…admittendi] Ben. II. 397. III. 369. c. 10. (bis) Angilr, (l. Visig. II. 4. 1.) Cf. Clem. 31, Euseb. 18, Fel. II. pp. 12. xvi.

---

133 custodiat] custodiae DG_2 **135** patiatur] potiatur CT_1; ID_2; IP_2; DG_2
147–150 Heretici…seu] *fehlt* DG_2

qui ad sortilegos[g] magosque[h] concurrerint, nullatenus ad accusationem sunt admittendi.

S105: Hi ad accusatione non sunt admittendi

Nulli[i] infami[j] umquam atque sacrilego[k] de quocumque negotio[l] liceat adversus <SG670, p. 258b> religiosum christianum[m], quamvis humilis servilisque persona sit, testimonium dicere[n] nec[o] <Bcan4, f. 98r> de qualibet re[p], actione vel inscriptione christianum impetere[q].

I83; Bcan4: De accusatoribus

Omnibus[r] quoque similiter accusandi vel testificandi licentia denegetur, qui christianae religionis[s] et nominis dignitatem et suae legis vel sui praepositi[t] [u] normam[v] aut regulariter prohibita[w] neglexerint.

Bcan4: VIIII

P102; BII13: VIIII Ut nullae causae a iudicibus ecclesiasticis audiantur[x] quae legibus non continentur vel quae prohibitę esse noscuntur et ut sacerdotum accusatio passim vageque[y] fieri non debeat

---

151 [g] sortilogos korr. aus sortilegos V630; sortilogos E97; BII13 [h] maiosque P9629 **154** [i] nullo I83; Nulli korr. aus Nullo Bcan4 [j] infami umquam korr. aus infami Bcan4 | [k] am Rande perfido aut qui de ecclesia aliquid furatus est VD38 **155** [l] am Rande causa VD38 **156** [m] christianum, quamvis humilis servilisque persona sit, testimonium dicere nec de qualibet re, actione vel inscriptione christianum] christianum quamvis humilis servilisque persona sit testimonium dicere vel de qualibet actione vel inscriptione christianum korr. aus christianum SG670 **157** [n] dicere korr. aus diceret Bcan4 | [o] vel SG670; S105 **158** [p] re fehlt I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105 | [q] am Rande accusare VD38 **160** [r] am Rande z V630 **161** [s] rligionis VD38 **162** [t] am Rande devotionis desiderii deliberationis VD38 | [u] propositi I83; VD38; SG670; Bcan4; E97; P102; BII13; S105 **163** [v] am Rande Regulam VD38 | [w] am Rande Interdicta VD38 **166** [x] audiantur korr. aus adiantur BII13 **167** [y] vegeque P102; vegeque korr. aus veque BII13

154–158 Nulli…impetere] Ben. III. 351. (l. Visig. XII. 2. 9.) Cf. Fel. II. pp. 12. vi. **160–163** Omnibus…neglexerint] Ben. III. 188, addit. III. 12. (epit. Aegid. ad l. Rom. Vis. c. 1. C. Th. XVI. 2.) Cf. Anacl. 3, Fel. II. pp. 12. x.

---

151 qui] qui vero DG_2 | concurrerint] concurrunt DG_2 **154** infami…umquam] umquam infami $74T_2$; AL_2; IP_3; DG_3; umquam infamiam PG_2 umquam] *fehlt* RP_1 | atque] ac RP_1; aut DG_3 **155** liceat] liceat quandoque RP_1 **158** re…actione] ratione CT_1; ID_3; DG_3 | vel] aut RP_1 | christianum] eundem RP_1 **160** accusandi] causandi PG_2 **162** praepositi] propositi AL_2; PG_2

[H. 9] Similiter[z] prohibemus[a], ut nullae causae a iudicibus ecclesiasticis audiantur[b], quae legibus non continentur[c], vel quae prohibitae[d] esse[e] [f] noscuntur. <O93, f. 27va> Haec[g] non solum[h] ecclesiasticae, sed et saeculi leges observari[i] praecipiunt[j].

Non enim passim[k] vageque[l] [m] <I83, f. 130rb> <BII13, f. 108vb> sacerdotum <VD38, f. 123rb> accusatio debet fieri.

P9629: Nam si facile admitteretur acusatio sacerdotum perpauci nimis invenirentur

Nam si facile admitteretur[n], perpauci nimis invenirentur[o], quia omnes, qui pie volunt[p] vivere[q], persecutionem patiuntur[r]. Beati tamen[s], qui persecutionem[t] <E97, f. 69rb> patiuntur propter iustitiam.

<S105, f. 95v> Unde et ipsa per[u] se veritas ait: Pater, manifestavi[v] nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant et mihi eos[w] dedisti, et sermonem[x] tuum servaverunt. Nunc cognoverunt, <N442, f. 60ra> quia omnia, quae dedisti mihi, abs[y]

---

169 [z] am Rande z V630 | [a] prohibemus korr. aus probemus SG670; probemus S105 **170** [b] audiantur korr. aus andiantur P9629 **171** [c] continentur vel korr. aus continentur Bcan4 | [d] proibetę VD38; prohibita SG670; S105 | [e] esset N442; esse fehlt BII13 | [f] esse noscuntur] cognoscuntur E97 **172** [g] Hae VD38 | [h] sole P9629 **173** [i] observare V630; P9629; N442; E97 | [j] praecipimus O93; V630; P9629 **174** [k] am Rande leviter VD38 | [l] am Rande Instabiliter sine iusta examinatione VD38 | [m] vageque korr. aus vegeque BII13 **179** [n] admitterentur SG670; S105 **180** [o] inveniretur P102 | [p] volunt korr. aus volant P9629 | [q] vivere] vivere in christo I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105 **181** [r] patiuntur korr. aus patiantur O93 | [s] tamen qui korr. aus tamen P9629 **182** [t] persecutione VD38 **184** [u] per se fehlt V630 **185** [v] manifestavit P9629 **186** [w] eos dedisti] dedisti eos S105 **187** [x] sermonum SG670 **188** [y] abs te sunt, quia verba, quae dedisti mihi fehlt I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105

169–171 ut…noscuntur] Ben. II. 436. III, 352, add. III. 10. (l. Visig. II. 1. 12 tit. et Ennod. lib. apol. p. 329.) Fel. II. pp. 12. VIII. (Euseb. 3.) **174–176** Non…fieri] c. 8. conc. Carth. D. Cf. Fel. II. pp. 3. **179–180** Nam…invenirentur] Cf. Steph. 12. (Fab. 19, Sixt. II. pp. 8, Euseb. 3., Iul. 19.) **180–181** omnes…patiuntur] II Timoth. III. 12. **181–183** Beati…iustitiam] Matth. V. 10. **185–230** Pater…ipsis] Ioann. XVII. 6-26.

171–180 vel…invenirentur] *fehlt* AL_2; PG_2 **174** enim] *fehlt* $74T_3$; AL_3 **175** sacerdotum] sacerdotum vel reliquorum pastorum $74T_3$; AL_3 **180** vivere] vivere in Christo AL_2; AL_3; PG_2

te sunt, quia verba, quae dedisti mihi, dedi eis, et ipsi[z] acceperunt et cognoverunt vere, quia a te exivi[a], et crediderunt, <SG670, p. 259a> quia tu me misisti. Ego pro eis rogo[b] [c], non pro mundo rogo[d], sed pro his, quos[e] dedisti[f] [g] mihi, quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt, et tua mea[h] sunt, et clarificatus sum in eis. Et iam non sum[i] in mundo, et hi in mundo sunt, et ego ad te venio. Pater sancte, serva eos[j] in nomine[k] tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum sicut et nos. Cum essem cum eis, ego servabam[l] eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodivi, et nemo ex his periit[m], nisi[n] filius perditionis[o], ut[p] scriptura[q] impleatur[r]. Nunc autem ad te venio et haec loquor[s] [t] <I83, f. 130va> in[u] mundo, ut habeant gaudium <VD38, f. 123va> meum impletum in semetipsis. Ego dedi <V630, f. 62va> eis sermonem tuum et mundus odio habuit eos, quia non sunt[v] de[w] mundo[x], sicut et ego non sum[y] de mundo[z]. Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serves[a] eos ex[b] malo. De mundo non sunt, sicut et ego non sum <P9629, f. 36v> de mundo. Sanctifica eos in veritate, sermo[c] tuus veritas est. Sicut[d] me <BII13, f. 109ra> misisti in mundum[e], et ego misi eos in mundum. Et pro eis ego[f] sanctifico meipsum, ut sint et ipsi sanctificati in

---

190 [z] ipse VD38 | [a] am Rande filius tunc a patre exivit quando per incarnationis misterium apparuit VD38 **192** [b] rogo korr. aus logo P9629 | [c] rogo, non pro mundo rogo korr. aus rogo SG670 [d] rogo korr. aus rgo S105 **193** [e] quos korr. aus qui P9629 | [f] dedisti korr. aus dedesti P9629 | [g] dedisti mihi korr. aus dedisti SG670 **194** [h] mea korr. aus me BII13 **195** [i] sunt P9629 **196** [j] eos korr. aus es VD38 | [k] nomi N442 **198** [l] servabam korr. aus serbam BII13 **200** [m] periit korr. aus priit VD38 | [n] ni I83; nisi korr. aus nesi P102 | [o] am Rande Filius perditionis iudas dictus est quia iam perditus dominus sequebatur VD38 | [p] ut korr. aus et BII13 | [q] scriptum V630 | [r] impleretur SG670; S105 **201** [s] locor I83 | [t] loquor in mundo korr. aus loquor P9629 **202** [u] in korr. aus i BII13 **205** [v] sunt de mundo korr. aus sunt Bcan4 | [w] de mundo fehlt I83 | [x] am Rande apostoli de mundo non erant quia non erant mundi amatores VD38 **206** [y] sum de korr. aus sum BII13 | [z] mundo. Non rogo ut tollas eos de mundo sed ut serves eos ex malo De mundo non sunt sicut et ego non sum de mundo korr. aus mundo Bcan4 **207** [a] ser VD38 | [b] a V630; E97 **209** [c] am Rande sermo patris christus est et ipse est veritas VD38 **210** [d] Sicut korr. aus Scut S105 | [e] mundum korr. aus mundom P9629 **211** [f] ego fehlt BII13

veritate. Non pro his[g] <SG670, p. 259b> rogo tantum, sed[h] et[i] pro eis[j], qui crediturі sunt per verbum eorum in me, ut et[k] omnes unum sint, sicut tu, pater, in me et ego in te, ut et[l] ipsi in[m] nobis[n] unum sint, ut[o] mundus credat, quia tu me misisti. Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut et nos unum sumus[p]. Ego in eis et tu in me, ut[q] sint consummati[r] in unum, ut cognoscat mundus, quia tu me misisti et dilexi[s] eos, sicut[t] [u] me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi, volo, <E97, f. 69va> ut, ubi ego sum, et illi sint mecum, ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem[v] mundi. Pater iuste[w], mundus[x] te non cognovit, ego <I83, f. 130vb> autem[y] te[z] [a] cognovi, et hi[b] cognoverunt, <VD38, f. 123vb> quia tu me misisti, et notum feci[c] eis[d] nomen tuum[e] et notum faciam, ut dilectio, qua[f] dilexisti me, in ipsis[g] sit et ego in ipsis.

Et idem Iohannes[h] apostolus et evangelista in prima epistola sua loquitur dicens: Carissimi, diligamus[i] invicem, quia caritas ex deo est, et omnis[j], qui diligit, ex deo natus est[k] et[l] cognoscit deum. Qui non diligit,

---

213 [g] eis N442; I83; VD38; his] his autem korr. aus his SG670; E97; his autem Bcan4; his korr. aus eis S105 **214** [h] sed et korr. aus sed Bcan4 | [i] et fehlt I83; SG670; BII13 | [j] his I83; VD38; SG670; P102; BII13; S105 **215** [k] et fehlt SG670; S105; et korr. aus e P102 **216** [l] et fehlt I83; VD38; Bcan4; P102; BII13 | [m] in korr. aus pro SG670; pro S105 | [n] vobis V630 | [o] et P9629; E97; BII13 **219** [p] sumus] sumus et O93; I83; Bcan4; S105; sumus korr. aus sumus Et SG670 | [q] ut] ut non I83; S105; Ut korr. aus Ut non SG670 **220** [r] am Rande perfecti VD38 **221** [s] dilexisti korr. aus dilexit V630; dilexisti N442; VD38; P102; BII13; dilexi korr. aus dilex Bcan4; dilexisti korr. aus dilexi E97 | [t] sicut] sicut et korr. aus sicut N442; SG670 | [u] sicut] sicut et VD38; P102; BII13 **225** [v] constitutionem korr. aus constitionem BII13 | [w] iuste] iuste et SG670; S105; iuste korr. aus iniuste BII13 | [x] am Rande hoc est mundi amatores VD38 **226** [y] autem korr. aus atem O93 | [z] te fehlt VD38 | [a] te cognovi] cognovi te V630; P9629; E97 **227** [b] hic VD38 **228** [c] feci eis] eis feci SG670 | [d] es VD38 | [e] meum S105 **229** [f] qua korr. aus quia V630; qua korr. aus quam N442 | [g] ipsis korr. aus ipsi BII13 **231** [h] Iohannes apostolus] apostolus iohannes Bcan4 **232** [i] diligamus] diligamus nos N442 **233** [j] omnes VD38 **234** [k] est fehlt BII13 | [l] et korr. aus et non Bcan4

232–266 Carissimi…suum] I Ioann. IV. 7—21.

non novit[m] deum, quoniam[n] deus[o] caritas est. In hoc apparuit caritas dei in nobis, quoniam filium suum unigenitum[p] <SG670, p. 260a> misit deus in mundum, ut vivamus per eum. In hoc est caritas, non quasi nos dilexerimus deum, sed quoniam ipse[q] dilexit nos et misit filium suum propitiationem pro peccatis <N442, f. 60rb> nostris. Carissimi, si deus dilexit nos, et nos debemus alterutrum diligere. <BII13, f. 109rb> Deum[r] nemo vidit umquam. Si diligamus invicem, deus in nobis manet, et caritas eius in nobis perfecta est. In hoc intellegimus[s], quoniam in eo manemus et ipse in nobis, quoniam de spiritu suo[t] dedit nobis. Et nos <Bcan4, f. 98v> vidimus et testificamur, quoniam pater misit filium suum salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit, quoniam Iesus est filius dei, deus in eo manet, et ipse[u] in deo[v]. Et nos cognovimus et <I83, f. 131ra> credimus[w] caritati[x], quam habet deus in nobis. Deus caritas est et, qui[y] manet in caritate, in deo manet et deus in eo. In hoc perfecta est caritas nobiscum, ut fiduciam habeamus in die[z] iudicii, <V630, f. 62vb> quia, sicut ille est[a], et nos sumus in hoc mundo. Timor non est in caritate, sed perfecta <S105, f. 96r> caritas[b] foras mittit timorem, quoniam timor poenam[c] [d] habet. Qui autem timet, non est perfectus in caritate. Nos ergo diligamus deum, quoniam deus prior dilexit nos. Si quis dixerit[e], quoniam diligo deum, et fratrem suum[f] oderit, mendax[g] est. <VD38, f. 124ra> <SG670, p.

---

235 [m] cognovit I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105 | [n] quia V630; I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105 | [o] deus caritas] caritas deus korr. aus caritas BII13 **237** [p] unigenitum korr. aus ugenitum P9629 **239** [q] ipse] ipse prior VD38; P102; BII13; ipse prior korr. aus ipse Bcan4 **243** [r] am Rande In ipsa substia natura qua deus est nemo vidit deum vident autem eum sancti prophetę et patriarche subiectam dei creaturam VD38 **245** [s] intellegimus korr. aus intellegamus N442 **246** [t] sancto S105 **250** [u] ipse in korr. aus ipse BII13 **251** [v] eo S105 | [w] credidimus korr. aus credimus V630; credidimus SG670; E97; Bcan4; P102 **252** [x] caritatem I83 **253** [y] qui korr. aus qui in BII13 **255** [z] diem Bcan4 **256** [a] est fehlt I83 **257** [b] caritas] caritas sed perfecta caritas P102 **258** [c] am Rande cruciatum quoniam qui timet mens eius semper cruciatur VD38 | [d] poenam korr. aus ponam BII13 **261** [e] dilexerit P102 | [f] suum korr. aus sum BII13 **262** [g] mendax korr. aus medax P9629

260b> Qui autem[h] non diligit fratrem suum[i], quem videt, deum, quem non videt, quomodo potest diligere? Et hoc mandatum a[j] deo habemus, ut, qui diligit deum, diligat et fratrem suum. Omnis, qui credit, quoniam Iesus[k] est Christus, ex deo natus est, <E97, f. 68vb> et omnis, qui diligit eum[l], qui genuit, diligit eum[m], qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus[n], quoniam diligimus natos[o] dei, cum deum[p] diligamus[q] et mandata eius <O93, f. 27vb> faciamus[r]. Haec est enim[s] caritas dei, ut mandata eius custodiamus, et mandata eius gravia[t] non sunt.

Et per[u] prophetam dominus[v] monendo[w], <BII13, f. 109va> ne[x] laedantur[y] discipuli sui eorumque successores, <I83, f. 131ra> inquit[z]:

P9629; S105: Ne ledantur christi discipuli

Circumdat[a] angelus[b] domini in[c] gyro timentes eum et eruet[d] eos. Gustate et videte, quoniam bonus[e] dominus. Beatus vir, qui sperat in eo. Timete dominum[f], sancti eius, quoniam non[g] est inopia[h] timentibus eum. Leones[i] indiguerunt et esurierunt[j], quaerentibus autem[k] dominum non deerit[l] omne bonum. Ambulate[m] [n], filii, audite me, timorem domini docebo vos. Quis est vir, qui velit vitam diligens[o]

---

263 [h] enim SG670; S105 | [i] suum fehlt I83 **265** [j] a deo habemus] habemus a deo Bcan4 **267** [k] iesus est korr. aus iesus I83 **268** [l] deum I83; SG670; Bcan4; S105 **269** [m] eum fehlt VD38 **270** [n] cognovimus VD38; Bcan4 | [o] am Rande Filios VD38 **271** [p] deum diligamus] dilgamus eum korr. aus diligamus BII13 | [q] diligimus korr. aus diligamus N442 **272** [r] facimus korr. aus faciamus N442 | [s] enim korr. aus ei P9629 **273** [t] am Rande Onerosa VD38 **274** [u] per fehlt P9629; BII13 | [v] deus SG670; S105 | [w] nomendo VD38 **275** [x] ne korr. aus de SG670 | [y] am Rande Affligantur VD38 **276** [z] am Rande dicit VD38 **278** [a] Circumdat korr. aus Cirdat BII13 | [b] angelum S105 | [c] am Rande In circuitu VD38 **279** [d] am Rande liberabit VD38 | [e] bonus] bonus est Bcan4 **281** [f] dominum] dominum omnes V630; P9629; Bcan4; E97; dominum et VD38 | [g] nihil P102 | [h] am Rande Indigentia fames VD38 **282** [i] am Rande Devoratores pauperum id est divites VD38; am Rande Nota leones divites SG670 | [j] esurierunt korr. aus esuerunt V630 **283** [k] autem korr. aus antem P9629 | [l] deserit V630 **284** [m] interlinear provehite SG670 | [n] Ambulate korr. aus Ambulante SG670 **285** [o] diligit VD38; P102; diligi korr. aus diligit BII13

266–273 Omnis…sunt] ibid. V. 1—3. **278–300** Circumdat…eos] Ps. XXXIII. 8—23. vers. Hier.

dies videre[p] bonos? Custodi linguam tuam a malo, et labia tua, ne loquantur[q] dolum[r]. Recede a malo et fac <VD38, f. 124rb> bonum, quaere[s] pacem <SG670, p. 261a> et persequere[t] eam. Oculi domini super iustos et aures eius ad clamorem[u] eorum. Vultus[v] autem[w] domini[x] in[y] facientes <N442, f. 60va> malum[z], ut[a] perdat[b] de terra memoriam[c] eorum. Clamaverunt iusti, et dominus exaudivit[d] et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit[e] eos. Iuxta[f] est dominus contritis[g] corde et confractos[h] [i] spiritu[j] salvabit. Multa mala iusto[k], et[l] ex omnibus illis liberavit[m] eum[n] dominus. Custodit omnia[o] ossa[p] eius[q], unum ex his[r] non confringetur. Interficiet[s] impium malicia, et odientes iustum culpabuntur[t]. Redimet[u] dominus animas servorum suorum et liberavit[v] eos.

Vos ergo, fratres, ponite super dominum corda vestra, et ipse <I83, f. 131va> enutriet[w] vos[x], quia non dabit in aeternum fluctuationem[y] iustis. Deus autem dominus noster deducet inimicos nostros iuxta[z] prophetae vocem in puteum[a] interitus, quoniam viri[b] sanguinum <BII13, f. 109vb> et dolosi non

---

286 [p] videre bonos] bonos videre P102 **287** [q] loquantur korr. aus loquatur O93 | [r] dolum korr. aus dolo SG670 **288** [s] inquire BII13 **289** [t] sequere BII13 **290** [u] clamores I83; Bcan4; S105; clamores korr. aus clamares SG670 | [v] Vultus autem domini in facientes malum, ut perdat de terra memoriam eorum fehlt V630 | [w] autem fehlt O93; E97 **291** [x] domini in korr. aus domini N442; P102 | [y] am Rande Super facientes VD38 | [z] mala I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105 | [a] et E97 **292** [b] perdet E97 | [c] memoria I83 **293** [d] exaudivit] exaudivit eos SG670; BII13; S105 **294** [e] liberabit V630 | [f] Iuxta korr. aus Iusta P9629 | [g] contritis korr. aus contritos V630; contritos Bcan4 **295** [h] am Rande Contritos humiles VD38 | [i] confractos korr. aus confracto N442 | [j] spiritus SG670; S105 **296** [k] iustorum SG670; S105 | [l] et fehlt I83; Bcan4 | [m] liberabit I83; VD38; SG670; E97; S105 | [n] em VD38; eos SG670; S105 **297** [o] dominus fehlt VD38 | [p] am Rande Virtutes opera bona VD38 | [q] eorum VD38; SG670; E97; S105 | [r] his korr. aus hs SG670 **298** [s] Interficet P102 **299** [t] am Rande Reprehendentur VD38 | [u] Redimet korr. aus Redime BII13 **300** [v] liberabit V630; P9629; I83; VD38; Bcan4; E97; P102 **302** [w] enutriet korr. aus nutriet SG670; nutriet BII13; S105 | [x] eos I83 **303** [y] fluctuationem korr. aus fluctuationes P9629; fructuationem VD38 **304** [z] iuxta korr. aus iuxa BII13 **305** [a] am Rande In foveam inferni VD38 | [b] am Rande Viri peccatores VD38

---

301 Vos…vestra] Ps. XLVII. 14. **302–307** et…suos] Ps. LIV. 23. 25.

dimidiabunt[c] dies suos.

Vos autem semper[d] sperate in domino et fiduciam habetote[e] in eo, quia ipse liberabit[f] nos[g]. Ipse[h] est enim benedictus a saeculo usque in saeculum et regni eius non erit finis.

<VD38, f. 124va> Data XIII[i] <V630, f. 63ra> Kal. Octob[j]. Caro[k] [l] II[m] et Cariano[n] vv.[o] cc. conss[p].

EXPLICIT[q]

O93, f. 27vb; V630, f. 63ra; N442, f. 60va; I83, f. 131va; VD38, f. 124va; SG670, p. 261a; P9629, f. 36v; Bcan4, f. 98v; E97, f. 69vb; P102; BII13, f. 109vb; S105, f. 96r

---

307 [c] dimiabunt N442 **308** [d] semper fehlt I83; SG670; Bcan4; S105 **309** [e] habete S105 | [f] liberabit korr. aus liberavit V630; SG670; liberavit P9629; BII13; S105 | [g] vos N442; E97; S105 | [h] Ipse est korr. aus Ipse N442 **312** [i] XVIII N442; XIIII VD38; BII13 **313** [j] octubris N442; P102 | [k] caro korr. aus coro I83 | [l] caro II korr. aus caro O93 | [m] II fehlt E97 | [n] carino SG670; E97; S105 | [o] vv. cc.] v. c. SG670 | [p] conss. fehlt P9629; ss. E97 **314** [q] EXPLICIT fehlt V630; N442; SG670; E97; P102; BII13; S105

310–311 et…finis] Luc. I. 33. **312–313** Data…conss] sec. vit. Eutic. c. 1. in libr. pontif.